

**Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D.
Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici**

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus III. Quodnam sit principium divinarum processionum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73455)

Ratio primæ partis est. Relatio superaddita absolute perfectioni non facit illam virtualiter adæquatè distinctam: sed dictio V. G. ab intelligere essentiali non differt, nisi ratione superadditæ relationis (idem proportionaliter dicendum de spiratione activa respectu amoris essentialis) ergo ab illo virtualiter adæquatè non distinguitur. Major probatur.

Quod est extra lineam intelligibilem, & operationis vitalis, non potest constituere operationem vitalem in linea intelligibili virtualiter distinctam: sed relatio est extra lineam intelligibilis & vitalis operationis (utpote purè terminus naturæ Divinæ) neque quidquam relatione intelligit, aut vivit: Dicitio verò & productio verbi est operatio vitalis intellectiva: ergo. Minor etiam probatur. Quidquid aliud præter relationem assignas virtualiter distinctum, ab intelligere essentiali, vel etiam est intellectio, vel quid aliud diversæ rationis. Non primum: quia non dantur in Divinis plures actualitates ejusdem lineæ virtualiter inter se distinctæ (ut in Tract. de DEO observavimus) propter cujuslibet lineæ infinitatem. Neque etiam secundum: quia secunda Persona procedit, ut *Verbum*, ut *Imago*, ut *Sapientia genita*, ut *terminus representativus*, & *intelligibilis*, adeoque per intellectiorem.

Secunda pars conclusionis facile patet: quia intelligere non est productivum, nisi prout est in Patre: neque Amor est spirativus, nisi prout est in Patre & Filio: sed ut sic jam superaddunt, & per modum complementi connotant relationes. Dicitio quidem seu intelligere notionale relationem paternitatis, & amor notionalis relationem spiratoris.

9. Neque movent fundamenta Scotistica sup. num. 3. relata. nam ad 1. Resp. Dicitio & spiratio non est simpliciter perfectio, quantum ad id, quod dicunt in recto, suntque ipsi, actus essentialis intelligendi & volendi, nego; quantum ad complementum relativum, quod connotat in obliquo: sic concedo. Neque ex hoc rectè intuleris. Ergo aliqua perfectio non est in Filio, quæ est in Patre: nam id, quod Dicitio dicit in recto, quodque solum exprimit perfectionem, reperitur in omnibus Personis; id verò quod connotat in obliquo, estque complementum relativum præscindens à perfectione, & sine quo intellectio non est dicitio, non reperitur nisi in Patre, ideoque ipsum solum intellectio *Dicentem* denominat.

Ad 2. Resp. Dicitio inadæquatè accepta est in nostro intellectu prior cognitione, concedo. Si adæquatè sumatur, nego. Nam Dicitio adæquatè sumpta est cognitio productiva Verbi, quæ secundum munus inadæquatè producendi potest præintelligi & præsupponi sibi ipsi, ut est contemplativa illius.

Ad 3. Resp. Modus tendendi in objectum quem habet dicitio, est materialiter diversus a modo, quem habet cognitio, concedo. formaliter diversus, nego. Nam sub eadem ratione formali, in esse videlicet representativo, & intelligibili, tam dicitio, quam cognitio attingit objectum: & cognitio in ratione dictionis dando esse representativum objecto subordinatur sibi ipsi, quatenus in ratione cognitionis in illo esse representativo quietit.

§. III.

Corollaria.

Colliges ex dictis primò: Processiones activas non adæquatè identificari cum relationibus principiorum: e. g. Dictionem non identificari adæquatè cum relatione paternitatis. Ratio est: partim quòd in sola relatione non salvatur conceptus actionis: partim, quòd hinc sequeretur, processiones activas adæquatè distingui ab actibus essentialibus, siquidem linea relativa à linea intellectiva & volitiva adæquatè distinguitur: hoc autem est contra dicta superius.

Colliges secundò. Distinctionem tamen aliquam intercedere inter actum notionalem & essentialem, inadæquatam nimirum, & tanquam *includentis ab incluso*. Quia actus notionalis ad actum essentialem connotativè superaddit complementum relativum, in quo virtualiter distinguitur ab actu essentiali.

Colliges tertio. Frustraneam imò nullam esse divisionem Divini intellectus & voluntatis, in operantem & producentem. Quia produciens, ut ab operante distincta vel habens idem objectum formale cum operante, vel non. Si haberet, jam non esset virtualiter distincta, si non haberet, tunc vel daretur in linea intellectiva aliud objectum, quàm verum; vel intellectus essentialis & absolutus non attingeret in sua linea omne verum; quorum illud est contra naturam, istud contra infinitatem Divinæ intellectiōnis.

ARTICULUS III.

Quodnam sit principium Divinarum processionum?

S U M M A R I A.

1. Status questionis.
2. Sententia & fundamenta Durandi.
3. Oppugnatur auctoritate.
4. Et ratione.
5. Durandi fundamenta solvuntur.
6. Sententia rationem principii constituentem in absoluto rejicitur.
7. Quia idem produceret seipsum.
8. Et aq̄ in Filio esset potentia generativa, quàm in Patre.
9. Respon.

9. Respondetur ad fundamentum oppositum.
 10. Sententia relationem statuens pro adequato principio probatur auctoritate.
 11. Et ratione.
 12. Impugnatur.
 13. Exponuntur auctoritates objectæ.
 14. In Divinis sufficit distinctio inadeguata inter virtutem productivam & terminum productum.
 15. Generare convenit Soli Patri per principium formale absolutum, non ut absolutum, sed ut appropriatum.
 16. Ad principium quo Divinarum processuum requiritur forma absoluta in recto, & relativa in obliquo.
 17. Principium quo principaliter est assimilativum.
 18. Ideo relationem tantum per modum complementi importat.
 19. Natura est principium radicale processuum.
 20. Proximus formale sunt intellectus & voluntas.
 21. Non ideo sequitur, quod essentia generet.
 22. Decretis inferitur distinctio virtualis intrinseca inter actum primum & secundum.
 23. Est adhuc lata distinctio inter processionem Filii, & Spiritus S.
 24. Processio Verbi cur prior origine, quam processio Spiritus S.
 25. Cur Filius & Spiritus S. non generent?
 26. In Divinis nulla distinctio inter actum communicativum & productivum.
 27. Datur potentia ad actus notionales; non nisi virtualiter extrinsece distincta.

§. I.

Sententia Durandi rejicitur.

1. Oquimur in sensu & abstractione metaphysica, supposita ex Tract. de DEO Uno distinctione virtuali partim intrinseca, qualem admittimus inter intellectum seu essentiam & voluntatem DEI, partim extrinseca, qualem solam agnoscimus inter actum primum & secundum, potentiam & operationem, de cujus principio nunc inquirimus: Certum est, Principium quod Divinarum processionum esse Personas producentes: accipimus enim denominationem principii per analogiam ad res creatas; sed in rebus creatis principium quod est suppositum producat: ergo & in Divinis. De Principio quo, quod per eandem analogiam ad res creatas, est vel proxima ratio agendi seu producendi, si est proximum; vel remota & radicalis, si est remotum principium, diversæ sunt opiniones.
 2. Et primis Durandus in 1. dist. 6. q. 2. docet, utramque Personam, & Filii & Spiritus S. non immediatè per intellectum & voluntatem, sed ex natura secunda intellectui ac voluntati præsupposita procedere. Cujus fundamentum est primò, ex SS. Hilario & Augustino, qui dicunt, quòd *Verbum sit Filius DEI natum*. Secundo, quòd in creatis, è quorum analogia de rebus Divinis loquimur, natura fecunda reperitur præsuppositivè & independenter ab intellectu & vo-

luntate, ex qua fecunditate habent virtutem proximam generandi.

Verum hæc singularis sententia communi Theologorum calculo malè audit, & variis DD. censuris vapulat. Contra ipsam enim est primò. Quòd in hac doctrina non est assignabilis distinctio, & ratio, cur secunda Persona in Divinis appelletur *Sapientia* Prov. 8. ex ore Altissimi procedens. Ecclesiastici 24. *Verbum* Jo. 1. & 1. Joa. 5. Cur à SS. PP. eadem Divina Persona appelletur imago, *Veritas*, *Sermo*, *notitia Patris*. Tertia verò Persona Spiritus S. appelletur *Amor*, *Charitas*, *dilectio*, *nexus*? quo tamen modo patrum appellant; nominatim S. Augustinus 15. d. Trinitate c. 6. Illic intelligendo conspicimus tanquam dicentem & *Verbum* ejus, i. e. *Patrem & Filium*, atque inde procedentem charitatem utriusque communem, scilicet Spiritum S. Et lib. 9. d. Trin. c. 12. sicut *DEI Verbum Filium* esse nullus Christianus dubitat, ita *Charitatem esse Spiritum Sanctum*.

Contrà est secundo. Quòd non esset ratio, cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus S. ut ex sequenti §. amplius patebit. Cur non producerentur plures Personæ; quàm duæ? cum enim vites infinite fecunditatis non exhauriantur in productione secunda Personæ: cur exhauriri deberent in productione Personæ tertiæ? cur processio Filii sit origine prior, quàm processio Spiritus S. & cur postea Spiritus S. à Filio, quàm Filius procederet à Spiritu S. ut magis ex decursu patebit.

Contra est tertio. Verbum dicendo gignitur, Spiritus S. ceu amor personalis amando producit: sed dicere est actus intellectus; amor verò est actus voluntatis: ergo personæ Divinæ immediatè per intellectum & voluntatem, non autem per naturam procedunt.

Ad fundamenta Durandi facilis est responsio. Nam ad 1. Resp. *Verbum dici Filium DEI naturæ*. Non quòd sit à natura, tanquam immediato principio; sed quòd sit Filius consubstantialis per naturam; non adoptivus per gratiam. Vel secundo, quòd Filius non liberè, sed necessariò (quo sensu ly per naturam sæpe accipitur) sit productus.

Ad 2. Resp. quamvis creaturis non conveniat fecunditas substantialis per intellectum, propter earundem imperfectionem, ex qua necessitantur ad productionem termini solum accidentalis: convenire tamen fecunditatem accidentalem in prædicta productione termini h. e. verbi accidentalis: unde enti increato propter oppositam infinitam perfectionem convenit per intellectum fecunditas substantialis in productione Verbi sibi consubstantialis.

Adde, quòd neque creatura materialis & corporea suam fecunditatem immediatè habeat à natura, sed mediante potentia generativâ superadditâ, ex quo vides infirmitatem contrarii fundamenti.

Alii principium Divinarum processionum tam remotum, quàm proximum constituunt in aliquo absoluto; idque probant tum auctorit. & rationibus, pro prima parte nostræ conclusionis infra §. 4. referendis; tum ex eo; quia relatio non potest

est pertinere ullo modo ad principium quo productivum in Divinis: ergo principium quo debet salvari in aliquo pure absoluto, antecedens probatur. Si relatio pertineret ad principium productivum, tunc sequeretur, quod fundaretur in se ipsa, nam fundamentum Divinarum relationum est productio & potentia sive principium productivum.

- Verum contra istam opinionem pugnat primò.
7. Quòd idem produceret se ipsum, saltem ut quo; quia absoluta in Divinis identice sunt communia: sed hoc implicat: ergo. Neque placet responsio Arriagæ, dum disput. 45. num. 34. dicit, nullam esse contradictionem, quòd idem producat se ipsum, si aliunde supponatur existens: præterquam enim, quòd ejusmodi productionem tanquam essentialiter superfluum & causativam oppositionis ejusdem ad seipsum melior Philothopia repudiat, per hanc quoque responsionem totum SS. Trinitatis Mysterium, ac distinctio personarum revocari posset in dubium, & Sabellius denudè argumenta. Catholicorum, quibus Divinarum Personarum distinctionem ex oppositione relativa propugnant, facili negotiò posset eludere, si responderet, non obstante productione eandem esse Personam Patris & Filii, sed sub qua ratione est producens, sic appellari Patrem; sub qua ratione verò est producta, sic Filium nuncupari.
8. Contrà est secundò. Quòd absoluta sint omnibus Personis communia. Cur ergo non aequè potentia generativa esset in Filio quàm Patre; adeoque ut Pater Divinus Filius; ita Filius alium quoque Filium generaret, cum ideo possit Spiritum S. spirare, quia eandem habet virtutem spirativam cum Patre.
9. Ad fundamentum hujus sententiæ Resp. Relatio fundaretur in se ipsa, secundum conceptum relationis, nego, secundum rationem inæquata formæ hypostaticæ, concedo, ut enim infra §. 3. dicemus, eadem relatio Divina duplex præstat inæquatum munus, relationis & formæ hypostaticæ, sive subsistentiæ, & ut habet rationem formæ hypostaticæ, præsupponitur sibi ipsi, ut dicenti esse ad, & conceptum inæquatum relationis.

§. II.

Relatio sola non potest esse principium.

10. **A**liorum celebrior doctrina, quam sequitur Alarcon, Veckenus, Bernal, disp. 6. sect. 1. vult, adæquatum principium quo proximum, sive virtutem productivam Divinarum Personarum consistere in sola relatione producentis. Ad cuius probationem utuntur in primis autoritate SS. PP. Athanasii. Dial. 1. de Trinit. ita de Patre æterno loquens: *hypostasi genuit, & mandato condit.* Ambrosii l. 4. de fide. c. 4. dicentis: *generatio paterna proprietatis est, non potentia.* Videtur quoque S. Doctor apertè favere huic sententiæ in 1. dist. 7. q. 1. a. 2. in c. ubi dicit: *Essentia secundum quod est paternitas, est principium hujus actus, qui est generare, non sicut agens, sed sicut quo agitur.* Et rursum ibi dist. 11. q. 1. a. 3. in c. *Generatio non egreditur ab essentia, in quantum essentia, sed in quantum est Paternitas: & si*

ista duo, scilicet essentia & Paternitas differant in Divinis, egrederetur ab utraque generatio, sed a Paternitate immediate (adeoque tanquam principio proximo quo) & ab essentia, sicut a primo principio.

Probant etiam secundò illà universali ratione, ita neque potest esse ratio producendi seipsum. Sed nisi principium proximum constituatur in aliquo relativo, idem erit ratio proxima producendi seipsum; quandoquidem in absolutis perfectioribus est simplicissima identitas: ergo.

Probant tertio. Actus ab omni alterius suppositi actu distinctus, non inest, nisi per principium formale ab omni alterius suppositi principio distinctum; sed generare v. g. convenit soli Patri: ergo convenit per principium soli Patri proprium. Sed hoc non est, nisi proprietatis relativa: ergo.

Sed contrà est primò. Relatio vel esset ratio, & virtus producendi, prout dicit exercitium referendi, & habitudinem ad terminum, vel prout habet rationem formæ hypostaticæ. Non primum, quia sic ratione nostræ est posterior productione, in qua fundatur. Non etiam secundum; quia ut sic est forma quasi individualis personam constituens, non virtutem agendi, ut habet S. Doct. in terminis hie q. 41. a. 1. dicens. *Forma individualis in rebus creatis confert personam generantem, non autem est, qui generans generat: alioquin Socrates generaret Socratem. Unde neque paternitas potest intelligi, ut qui Pater generat, sed ut constitutus Personam generans: alioquin Pater generaret Patrem.* Hec S. Doctor.

Contra est secundò. Quod in productione univoca producens assimilatur sibi terminum non solum in principio remoto, sed etiam proximo, velut ignis assimilatur sibi ignem productum, non solum in forma substantiali ignis, sed etiam in colore, qui est virtus proxima; atqui Persona producta non assimilatur producenti in relatione, sed potius dissimilatur: ergo relatio non est adæquata virtus proxima producendi. Audi rursum S. D. cit. loc. ad 1. *Id, quo generans generat, est commune genito & generanti, & tanto perfectius quanto perfectior fuerit generatio. Unde cum Divina generatio sit perfectissima, id, quo generans generat, est commune genito & generanti, & idem numero, non solum specie, sicut in rebus creatis.*

Ad 1. ab autoritate ductum argumentum; Resp. quòd Pater hypostasi gignat, & generatio sit proprietatis paterne, non formaliter, sed connotative, & sic intelligendus esse SS. PP. Autoritati S. D. è sent. lib. petite oppono alias ex summa ipsius modò allegatas autoritates, & communem responsonem Thomistarum, vel quòd S. D. tantum locutus fuerit de paternitate connotative, non autem formaliter. Vel secundò, ut vult Cajetanus, quòd S. D. sententiam in lib. sent. traditam in summa loc. cit. retractaverit.

Ad 2. Respondeo. Inter virtutem productivam, & terminum productum sufficere distinctionem realem inæquata. Si peras rationem, cur in Divinis sufficiat inæquata distinctio, cum tamen increatis inveniamus adæquatam distinctionem inter virtutem generativam & terminum genitum.

genitum? Respondeo. Id provenire ex illimitatione Divinae productionis, & limitatione generationis creatæ. Ex limitatione quippe creatæ generationis provenit, quod terminus non producat in identitatem, sed solam similitudinem naturæ, eique non eadem numericè, sed specificè natura communicetur. Econtra ex illimitatione & illimitatione Divinae productionis venit, quod terminus non solum in similitudinem, sed etiam identitatem naturæ producat: eique non tantum specificè, sed numericè eadem natura communicetur. Quo ipso virtus productiva adæquatam distinctionem cum termino producto excludit.

Ad 3. Respondeo, concessâ primâ consequentiâ, negando subsumptum, & dico, tale principium etiam posse esse quid absolutum, non quidem ut absolutum, sed ut appropriatum: ita nimirum, ut proprietates personalis non quidem sit ipsa formalis ratio, & virtus producendi; sit tamen necessaria conditio & complementum ipsius.

Dices: Forma, quæ dat esse, dat etiam posse operari, sed Paternitas Patri æterno dat esse: ergo etiam ipsi dat posse operari. Resp. majorem esse veram de forma, quæ dat esse specificum, vel quasi specificum; non autem de forma, quæ dat esse substantiæ, & quasi individuale. Proprietates vero personales dant esse substantiæ relativæ, & quasi individuale, juxta superius dicta.

§. III.

Principium processionis est forma absoluta per relationem completa.

16. **C**onstat ergo principium quo Divinarum processionum, cum neque in solo absoluto, neque in solo relativo consistere possit, ex utroque tam relativo, quam absoluto debere consurgere. Sed quod modò? An, ut utraque forma tam absoluta, quam respectiva in recto æqualiter importetur: ita, ut forma absoluta sit principium communicativum, relatio productivum, velut placet Dretkeni & Alarcon? Sed præplacet negativa; sit proinde.

Conclusio. *Principium quo productivum divinarum processionum formaliter consistit, (1.) In forma absoluta, importata in recto. (2.) Quæ in obliquo per modum complementi intrinseci relationem connat. (3.) Unde remotum principium quo est Divina natura. (4.) Proximum vero intellectus & voluntas. Ita communis Thomistarum ex S. D. supra cit.*

17. Ratio primæ partis est: Principium quo id principaliter & in recto importat, in quo producat cum producto assimilatur, sed hoc est forma aliqua absoluta, ut patet: ergo.

18. Eadem ratione in paulò latiore discussum deductâ probatur secunda pars conclusionis. Id solum principaliter & in recto importari potest ex parte principii quo, in quo agens suam primariam intentionem assequitur: primaria quippe intentio operantis fundatur in principiis operandi: sed hanc non assequitur in respectivo: quia intentio operantis saltem univoci non fertur in distinctionem (quamvis ista per modum necessariæ condi-

tionis omnem productionem comiretur) sed in assimilationem termini omni possibili modo faciendam. Atqui assimilatio obtinetur per formam absolutam; per respectivam verò solum distinctio. Ergo operans primariam suam intentionem non nisi in aliquo absoluto assequitur.

Confirmatur. Si æquè principaliter relatio, quam forma absoluta importaretur, sequeretur primò, quod inter principium quod, & principium quo non esset distinctio.

Secundò. Quod generatio Verbi Divini non esset adæquatè univoca, quia terminus in principio formali quo, non esset adæquatè similis generanti, quorum utrumque est inconveniens.

Accedit expressa autoritas S. D. hic q. 41. a. 5. dicentis: *Potencia generandi significat in recto naturam Divinam, sed in obliquo relationem.* & Joannis Theologi, qui in Concil. Florent. Sess. 18. ita loquitur: *Principium, quo ipsa Persona generat, est id, quod solum communicabile est: Sed hoc est quid absolutum.*

Pars tertia constat ex S. D. primùm relato, & hac ratione. Natura Divina per analogiam ita se habet in Divinis, uti forma substantialis in creatis: sed in creatis forma substantialis est principium remotum & radicale operationis substantialis, eò quod terminus producenti assimilatur in forma substantiali, & in ea virtus proxima operandi radicetur: ergo similiter ob eandem rationem natura Divina est principium radicale remotum Divinarum processionum.

Quarta pars liquet ex iis, quæ supra contra Durandum sunt dicta. Nempe Verbum Divinum & Spiritus S. non procedunt per solam naturam, sed per intellectum & voluntatem; non utique tanquam per principium remotum: nihil enim inter illa & terminos productos intercedit, quam actus ipsi notionales generandi & spirandi: ergo tanquam per principium proximum.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Si natura Divina est principium radicale processionum, ex vero dici poterit: *essentia generat*: sed hoc est contra Concil. Lateran. in Cap. firmiter.

Respondeo ex S. D. qui loco supra cit. a. 5. explicat S. Damascenum dicens: *Generatio est opus natura, non sicut generantis; sed sicut ejus, quo generans generat.* Falsa est igitur sequela, quia generare tanquam actio, ad suppositum, non ad principium pertinet.

Objicies secundò. Si intellectus & voluntas sunt principia proxima actuum notionalium, sequitur primò, quod intellectus & natura Divina virtualiter distinguantur. Secundò, quod detur in Divinis ratio principii & potentie in actu primo, ab actu secundo virtualiter intrinsecè distincta, quorum utrumque est contra illa, quæ in Tract. de DEO Uno diximus.

Respondeo negando utramque sequelam. Quia ad explicationem præsentis difficultatis sufficit distinctio virtualis extrinseca, & secundum modum concipiendi, nec requiritur intrinseca.

23. Objicies tertio. Si natura est principium radicale spirationis, sequitur, quod spiratio seu processio Spiritus Sancti non minus sit generatio, quam processio Verbi: consequens est absurdum: ergo. Sequela probatur. Illa actio est generatio, per quam terminus productus in natura & principio radicali assimilatur cum suo producente: sed si natura est principium remotum spirationis, per spirationem assimilatur Spiritus S. in Natura Divina cum Patre & Filio. ergo. Major videtur certa: quia generatio est origo viventis à vivente in similitudinem naturæ. Minor est nostra: non enim aliud est fundamentum, cur principium quo principaliter constituamus in absoluto, quam quia per formam absolutam producens assequitur suam intentionem, quæ est assimilatio termini cum suo principio producente.

Respondeo pariter negando sequelam. Cujus probationem distinguo: Illa productio est generatio, quæ terminum in natura assimilat producenti formaliter ex vi productionis, concedo. materialiter & ex aliquo concomitanter conjuncto, sic nego. Sed spiratio terminum productum in natura assimilat suo producenti, ex vi spirationis formaliter, nego. ex aliquo concomitanter conjuncto ex eo videlicet, quod sit productio termini Divini & infiniti, qui proinde est necessariò consubstantialis, concedo minorem & nego consequentiam. Unde generatio non est quomodo-cunque in similitudinem naturæ, sed formaliter, prout sequenti disp. latius expendemus.

Hinc etiam patet responsio ad probationem minoris. Ideo nempe natura est principium quo, quia per ipsam producens assequitur suam intentionem, hoc est, assimilationem termini cum principio producente: distinguo, assequitur intentionem vel formaliter, vel materialiter inclusam in productione, concedo, tantum formaliter nego. In productione Filii igitur natura est principium radicale, quia intentio sibi terminum productum assimilandi in natura formaliter continetur in illa productione. In processione vero Spiritus S. natura est principium radicale, quia intentio terminum in natura assimilandi non nisi materialiter & concomitanter in illa continetur. Formaliter quippe tantum assimilatio in amore & linea volitiva intenditur, sed quia in Divinis ille ipse amor non potest non esse & consubstantialis & consubstantialis ob termini infinitatem; ideo terminus etiam in identitatem naturæ producitur, ac

proinde naturam seu principium radicale quoque exigit.

§. V.
Corollaria.

Colliges ex dictis primo rationem, cur processio Verbi sit origine & virtualiter prior processione Spiritus S. Nimirum quia linea intellectiva virtualiter prior est in Divinis, quam linea volitiva: sed processio Verbi pertinet ad intellectum, processio Spiritus S. ad voluntatem: ergo. Item processio Spiritus S. supponit adæquatum principium spirandi, quod est Pater & Verbum: ergo supponit processionem Verbi, per quam Verbum accipit virtutem spirativam communicatam à Patre.

Colliges secundò rationem, cur solus Pater producat Filium; non autem Filius, vel Spiritus S. quia nimirum intellectus & intelligere est in solo Patre, sicut in principio, neque intellectus est potentia & virtus generativa, nisi quatenus est effectus relatione paternitatis; Filio vero intellectus & intelligere convenit ut verbo procedenti, inquit D. Angelicus q. 37. a. 1. ad 4. Et similiter Spiritui S. intelligere convenit ut termino spirativæ processionis, quæ tam ipsam intellectivam & generativam processionem, quam adæquatum ipsius terminum virtualiter præsupponit. Ita neque Spiritui S. (loc. cit. S. D.) convenit, quod spiraret amorem, quia diligit essentialiter, ut amor procedens, non ut à quo procedit amor.

Colliges tertio. In Divinis non aliam esse actionem communicativam, & aliam productivam, & consequenter neque principia communicandi & producendi distinguenda esse. Eadem quippe actione, quæ producitur terminus, eadem assimilatur agenti, sed assimilatur per communicationem: ergo eadem actione, quæ terminus producitur, eadem ipsi communicantur practica communicabilia.

Colliges quartò. Sicuti ponuntur actus virtuales in Divinis, ita necessariò ibi poni poterunt respectu hujusmodi actuum, cum potentia virtus aliud significet, quam principium alicujus actus. S. D. loc. cit. a. 4. Nec ideo tamen existimemus, obiter potentiam & actum notionalem admittendum fore distinctionem virtuales intrinsecam. Non enim ex eisdem S. D. ibidem mente & ore distinguuntur, nisi secundum modum intelligendi & significandi tantum, prout diversimode significatur intellectus & intelligere.

DISPUTATIO XXII.

Cur Processio Verbi Divini sit generatio, non autem Processio Spiritus Sancti?

Vidimus processionem in genere: nunc easdem specificè attingimus, & quidem differentiam inter Verbi & Spiritus S. processionem discutiendam suscipimus, modis procedendi ex intellectu & voluntate ad specialem cujusque Personæ procedentis considerationem tantisper dilatis.

ART.